

a sikerrel. A Michelin-térképeket fotózó művész megtapasztalja azt a houellebecqi pillanatot, amelyben az író minden hősét részesíti: szerelmes egy orosz hölgybe, Olgába. Ezen a ponton a regény leginkább a szerelmes történetek sajátosságait mutatja.

A legbizarrabb szereplő a szerzővel azonos nevű karakter, akit brutális kegyetlenséggel meggyilkolnak a regény háromnegyedénél.

A Houellebecq nevű író egy csöppet sem szimpatikus figura: iszákos, magának való, mogorva. Külön pikantériája a regénynek, hogy alkotói módszeréről is megtudunk egy-két dolgot. Jed és Houellebecq művészi célja hasonló: koruk társadalma érdekli őket, és egy etnológus szemszögéből elemzik azt. Az élettel szembeni pesszimizmusuk is rokonságot mutat. Houellebecq szerint az életben akadnak ugyan érdekes pillanatok, de ezek mindig nehezek is egyben. Jed is úgy látja, hogy létezik egy pillanat, amikor az ember megtehet valamit, és övé lehet a boldogság. Ez a pillanat lehet egy nap, vagy akár néhány hónap is, viszont egyetlenegyszer fordul elő, és lehetetlen újra megélni.

Jed építész édesapjának a világlátása sem kevésbé pesszimista, mint a fiáé. Kapcsolatuk hideg, találkozásaik csupán a karácsonyra szorít-

koztak. Ilyenkor beszélgetést mímelnek. Apja azonban halála előtt nem sokkal, egy rendhagyó karácsony alkalmával megnyílik, és be-

avatja Jedet fiatalkori vágyaiba és lehetőségeibe. Utolsó napjait egy öregek otthonában tölti, és hogy a szenvedést elkerülje, Svájcban bejelentkezik egy eutanázia-szervezethez, amely kíméletesen végrehajtja az építész akaratát.

A regény, mint látuk, művészregényként indul, majd szerelmes regény lesz, végül a harmadik részben krimivé válik. Ez a fejezet egy helyszíneléssel kezdődik, és csak sokára derül ki, hogy a meggyilkolt személy nem más, mint Houellebecq. Egy új figura kerül az elbeszélés fókuszába, Jasse-lin, a rendőr, aki gyökeres ellentéte a többi szereplőnek. Tradicionális házasságban él a kegyelem és béke szigetén. A narrátor ironikus elbeszélésmódja azonban kétséget sem hagy afelől, hogy milyen is ez a kispolgári élet.

Az epilógus Jed életének is utolsó fejezete. Ő is csak abban reménykedik, hogy a legkisebb szenvedés nélkül hagyja itt a földi létet. Ez részben sikerül neki, és hála a morfiumnak, élete végéig képes dolgozni. Így vesz búcsút az élettől, „amelyben valójában soha nem vett részt igazán”. De ki vett részt benne,

melyik szereplő élete példaértékű? Talán az epizódfiguraként megjelenő, másik valós íróé, Beigbederé, akit szerettei körében ér a halál? Neki voltak „szerettei”, és bizalmas viszonyban állt a világgal – ez megmentheti az embert a reménytelenség közepette.

Houellebecq világképe ugyanolyan pesszimista, mint a többi művében. Ez a regény is párhuzamos történeteket fest a magányról. Életünk nem más, mint hanyatlástörténet, amelynek során az ember szembesül saját magányával és életének végességével. Ennek az életnek a színfalát a fogyasztói társadalom adja. Egy-egy szupermarket valóságos energiaközpontként működik: a társadalom ennyit tud nyújtani a tagjainak, ahonnan vágyat, örömet meríthetnek.

BENDA MIHÁLY

(Fordította Tótfalusi Ágnes,
Magvető Kiadó, Budapest,
2011, 360 oldal, 3490 Ft)

TURCZI ISTVÁN: *A változás memóriája*

A változás memóriája című kötetben Turczi István továbbra is él a korábbi versciklusaiban (például *Erotikon*, *Áthalások*, *Sms 66 kortárs költőnek*) alkalmazott módszerével, kézjegye minden egyes munkáján

azonnal felismerhető. Módszerének lényege abban áll, hogy a súlyos tartalmakat hordozó, a mai fül számára olykor *régimódinak* (Lator László) tűnő, klasszikus líra elemeit játékos kiszólásokkal keveri, a jelenkorba illeszti, amivel megtöri, de nem bontja meg a letisztult formát, a helyenként patetikus hangvételű, szentimentális vonásokat sem nélkülöző, tömör szövegtestet. Ez a törekvés a címválasztásban is megmutatkozik néhány helyen: *Hazárdnak rendületlenül*, *Léleketszó Jack*, *Cogito úr bölint, tehát vagyok*, *Betépve tudom a Bibliát*.

A változás memóriája azonban más, mint az „eddigiék”, holott korábbi művei is karakteresen megkülönböztethetők egymástól úgy tartalmilag, mint szerkezetileg, mivel Turczi tematikusan gondolkodik, és mindig a mondanivalójához igazítja a keretet. Új kötetében nem nőkről vall, nem felel kortársakkal, elődökkel, hagyományokkal, nem az egyetemi évekről ír, nem prófétikus látomásokat vetít elénk – mégis mindezt megteszi.

Elsőként a műfaji eltérésre figyel fel az olvasó. A prózaversek – vagy a költő szavaival élve: *prózai versek* – tág teret biztosítanak a gondolatok szabad áramlásának. A szerzőtől sosem volt idegen a prózaírás (lásd kisregényeit: *Mennyei egyetem*, *...se nélküled*, *A többi csak kaland volt*), ennek ellenére vérbeli poétaként, konzekvens módon kordában tartja

az érzelmeket. A szövegekben a legszigorúbb rend uralkodik. Hétköznapi rend, olyan értelemben, hogy bár önmaga felől, saját élményein keresztül feszeget komoly ontológiai kérdéseket, könyvének utolsó egysége, a *Tésai napok* pedig naplószerű, mégis általános érvényű igazságokra világít rá. A *Betépve tudom a Bibliát* rövid részlete érzékelteti, miként teszi ezt: „Bejött a Szombat az ablakomon. A lemenő nap

épp most szeli két féltékére arcomat. Verítékben úszva hunyorgok, akár egy elvénült próféta. [...] Ülve támasztom a falat, csak lazán, ahogy mindig is kellene, lazán, hogy minden rostot kitöltsön bennem az üresség.” Turcz István mellett, hogy kitárulkozik és felfedi azt az énjét, amit kevesen láthatnak, voltaképpen kerüli a túlzott személyeskedést. Művei a szüntelen keresés stációi, az elmúlásba való belenyugvásához vezető út állomásai.

A kötet másik, hamar észrevehető jellegzetessége a jelenben egyszerre felbukkanó, párhuzamosan szerepeltetett múlt és jövő. A pillanatba emelt emlék a jövő tükrében elhalványul, morzsái feloldódnak az egyforma napok monotonitásában, vagy eltűnnek a rekonstruált, megkonstruált, folyamatosan változó, megújuló léleklabirintus útvesztői-

ben. Máskor akaratlanul, váratlanul bukkannak fel a töredékek, vagy mi magunk kutatjuk fel, kapcsoljuk újonnan megszerzett élményeinkhez az elásott, eltemetett relikviákat. Turcz István rendkívül változatosan jeleníti meg a „csönddé tömörülő” rendet, az elszámolás pillanatait. A *Rács és ablak*ban így ír: „Te, aki már csak emlékeid barlangfalán szemléled az árnyékokat, néha önkéntes rácsok közé zárod önmagad.” Más he-

lyen másként. „Ne keress, mert nem találsz sehoh. Ne keress, mert mindenben rám találsz” (*Ultima maniera*). „A közös múlttól sorsod már levált” (*Szószerék*). „Ami leszünk, annak vagyunk a múltja” (*Alkímia II*).

A szisztematikus változásról, a változás memóriájáról Osho egyik tanítása jutott eszembe. A tanítvány szemrehányóan megkérdezte a Mestertől, miért van az, hogy ugyanarra a kérdésre mindig mást felel. A filozófus azt mondta, az ő igazsága a szeretet és a csend. „Nem olyan könnyű egy állandó sémát létrehozni, hiszen az élet folyamatosan mozog és változik.” Ezért Osho mindig igazat mond, csak az ő igazsága (is) folyamatosan változik. Turcz István filozófiája hasonló. „Ha elfogadod, hogy az ismétlődés a változás memóriája, képessé válhatsz ritmizálni megfigyeléseid. [...] Ha

elfogadod, hogy az ismétlődés a változás memóriája, képessé válhatsz ritmizálni tévedéseid” (*A változás memóriája*).

DEBRECENI BOGLÁRKA

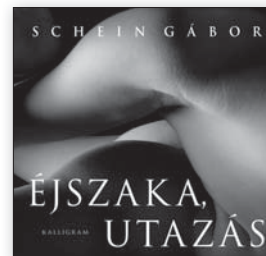
(Palatinus Kiadó, Budapest, 2011, 80 oldal, 1950 Ft)

SCHEIN GÁBOR: *Éjszaka, utazás*

Schein Gábor legújabb verseskötete egyszerre viszi tovább a szerző eddigi életművében fellelhető irányvonalakat, és jelent fordulópontot költészetében. Fordulópont, mivel Scheint eddig főként misztikus-hermetikus, illetve mítoszteremtő költőként ismerhettük, új kötetében azonban a korábban ismert hangnem mellett egyre erőteljesebb társadalmi-egzisztenciális reflexiók figyelhetők meg.

Schein Gábor hangja természetesen az *Éjszaka, utazás* című verseskötetben is félreismerhetetlen. A költői beszélő a három ciklusra tagolt kötetben végig finoman, visszafogottan szólal meg, sok intertextuális-mitologikus utalással, főként a nagy irodalmi műveltséggel rendelkező, szenzibilis olvasókat

megcélözva. Versei többnyire nem egyértelműek, sokkal inkább a jelentések sokszoros rétegzettsége, az értelmezési lehetőségek szerteágazósága jellemzi őket. A beszélő a kötet mindhárom ciklusában (*Felkészülés egy városra, Túl a kordonokon, Tizedik nap*) több költemény erejéig a középkori spanyol zsidó költő, Jehuda Halévi bőrébe bújik, ám csupán a név erejéig – e szerepversék modern környezetbe helyezik a középkori költőt, mintha korunkban született volna újjá. A kötet kulcsmotívuma, miként azt a cím is sejteti, az utazás, ám ez az utazás sokkal inkább belül, a költő elméjében, lelkében zajlik, semmint a külső valóságban. Összességében véve kopár világkép tárul elénk – komplex, finoman szerkesztett képek, egy egyszerre fiktív és valós város forgatagában, ahol az én egyre határozottabban befelé fordul, szembenézve önnön múltan-

dóságával, az öregedéssel csakúgy, mint a külső világ szétesés előtti állapotával egy fojtott feszültséggel, vihar előtti csenddel telített éjszakában.

A költőtől megszokott hermetikus lírán túl a kötet gerincét, valamint Schein lírájának kardinális fordulópontját a stílszerűen a könyv közepére illesztett *Túl a kordonokon* című ciklus alkotja. Már címében is